

Lily Graham

Autorka bestselleru *Dítě z Osvětimi*

NÁVRAT VLAŠTOVEK

Domov, který milovali,
se stal nebezpečným místem...

přeložila Kateřina Duchoňová

NÁVRAT
VLAŠTOVEK

Copyright © Lily Graham, 2021

First published in Great Britain in 2021 by Storyfire Ltd trading
as Bookouture.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kateřina Duchoňová, 2025

Cover © Ami Smithson, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-6860-8 (pdf)

Lily Graham

NÁVRAT VLAŠTOVEK

přeložila Kateřina Duchoňová

Lydii, té nejlepší redaktorce na světě

KAPITOLA PRVNÍ

SEVERNÍ ŠVÉDSKO, 1995

Letos začal snít padat brzy, uveleboval se v lese jako starý medvěd v brlohu.

Zatímco Ingrid procházela tichem mezi stromy, růžovo-zelená záře na nebi tančila svůj severský waltz.

Hvízdla a Narfi k ní přihopsal, mohutné tělo se mu bořilo do sypkého sněhu, černo-bronzový kabátek jím měl celý poprášený.

„Nech tu lišku být,“ varovala ho.

Polární liška v dáli její pozornosti neunikla, třebaže její kožich téměř splýval se zimní krajinou. Upírala na ně přízračný pohled svých modrých očí. „Musí si hlídat mladé, neví, že si chceš jenom hrát.“

Pes zakňučel, odhopkal a znovu se vydal k lišce, co nejbliž se odvážil.

Zavrtěla hlavou, tváře zružovělé chladem. Řasy měla v tom mrazu jako jehličky. „Koleduješ si o další jizvu.“

Rukou v rukavici mu ukázala na čumák, kde mu zůstala památka na střet s vlčetem z doby, kdy byl ještě štěně.

Zarazil se a naklonil hlavu, jako by zvažoval její slova, a pak se vrátil k její noze.

„Správné rozhodnutí,“ řekla. Potom si povzdychla. „Navíc tě čeká úkol,“ připomněla mu. „Dneska potřebuju, abys předvedl, co umíš.“

Narfi se zamračil a zavrčením dal najevo neochotu. Jasnýma hnědýma očima nejistě těkal mezi ní a osamocenou červenou chatkou s vybledlým oprýskaným náterem stojící na okraji zamrzlého jezera. Za vysokými zasněženými břizami skoro nebyla vidět.

Ingrid se už tak šlo ztěžka a stehna ji bolela z toho, jak musela ve sněhu sahajícím po pás zvedat nohy, ale při pomyslení na to, co ji čekalo, se cítila ještě vyčerpanější.

Přede dveřmi se zastavila a opřela si čelo o dřevo.

„Třeba má dneska jeden z těch lepších dnů,“ zadoufala nahlas, ale ne příliš přesvědčivě.

Narfi netrpělivě zafuněl. Ani on tomu moc nevěřil.

Nechal vyhasnout kamna.

Sotva Ingrid vstoupila do mrazivé chatky, dech se jí u úst srazil v obláček páry. V tmavém prostoru měla dojem, že je uvnitř snad ještě větší zima než venku. Tiše zaklela a zamračeně očima přejížděla všechno to harampádí. Noviny, staré knihy, časopisy, obrazy a skici, výrobky ze dřeva, rybářské náčiní, pušky, konzervy s jídlem bez etikety. Nejraději by to všechno protřídila, chaos proměnila v pořádek a pod nánosem času znovu našla

čisté linie a pevný základ. Obrazy by pověsila na stěny a probrala se malbami a skicami, ale věděla, že na to bude muset jít zlehka, jinak se se zlou potáže. Jeho našla spát schouleného na čalouněné kuchyňské lavici pod několika starými kabáty.

Ke své posteli měl jakousi averzi, kterou nechápala. Na druhou stranu, ona na Jürgenovi Andersonovi nechápala skoro nic. Už ne.

Její kroky ho probudily z polospánku, během několika vteřin procitl a byl připravený přejít do útoku. Nové ráno i ji tudíž přivítal nadávkou.

Jeho vyhublý ošlehaný obličej, kterého se týdny nedotkla žiletka, lemovaly rozčuchané bílé vlasy. Na sobě měl to samé, v čem ho viděla posledně. Tohle oblečení – soudě podle kyselého zápachu, co z něj vycházel – už zřejmě nosil nějakou dobu. To se mu nepodobalo. V zimě si vždycky denně dopřával ledovou koupel, jak pro zdraví, tak aby si něco dokazoval. Možná už pro něj tyhle cíle ztratily význam. Na něco takového nechtěla myslet, jinak hrozilo, že se rozpláče, a to teď určitě nepotřebovala.

Bylo to s ním těžké, i když nebrečela. V poslední době si totiž umínil, že bude za každou cenu – od chvíle, kdy se probudí, do chvíle, kdy usne – dělat problémy. V jistém směru by jí ta umíněnost mohla imponovat, jenže ona věděla, že pod hrubou slupkou toho starého mrzoutského medvěda se pořád skrývá muž, kterého znávala a měla ráda.

Sotva otevřel zamlžené modré oči a uviděl ji v kuchyni, jeho hlas se proměnil v naostřenou břitvu.

„*För fan i helvete, din jävla idiot!* To ti to musím vážně zase opakovat, Marto? Už jsem ti to říkal posledně – a to dost jasně, ne snad? Já tě nepotřebuju,“ vyštěkl. „Jsi padlá na hlavu nebo co?“

Ingrid krátce zavřela oči, snažila se v sobě najít zbytky něčeho, co připomínalo odhodlání, a potom o něco silněji, než bylo potřeba, praštila o stůl přineseným košíkem.

Zhluboka se nadechla a připomněla mu: „Já nejsem Marta.“

Marta byla Ingridina sestřenice. A taky poslední člověk, kterého měl stařík doma na výpomoc. Nedělalo to ale moc dobrotu.

Dopadlo to tak, že Marta odmítla práh domu Jürgena Andersona znovu překročit, i kdyby byl po smrti a ji někdo požádal, aby pomohla s vynesáním jeho tlející mrtvoly... „Ani v tom případě se mnou nepočítej,“ zdůraznila poté, co zrušila jejich „úmluvu“ tím, že se před pár dny sebrala a vrátila se domů. Nato se hystericky rozchechtala při představě, že na její místo nastoupí Ingrid. „Ten tě sežere zaživa!“

Ingrid se na ni přísně zadívala, ale Marta si jenom odfrkla. „To je skoro až dojemné, že si myslíš, že budeš drsnější než já. Děvče moje, já jsem neprožila celý život ve městě v bytě s elektrickým topením jako někdo. Ale prosím, posluž si. Jenom až se za den dva vrátíš ubřečená a se staženým ocasem, neříkej, že tě tvoje stará dobrá sestřenka nevarovala...“

A tak Ingrid vyrazila a slíbila si, že ať to u staříka dopadne jakkoli, ona za Martou nepoběží.

Ted' se otočila na Jürgena, který zabručel: „Pche! Stejně blond vlasy, stejně vlezlá rodina, co se plete do věcí, do kterých jí nic není.“

„Marta má hnědé vlasy,“ namítla Ingrid.

„Nikdy jsem neviděl, že by si je myla – ve skutečnosti je má zaručeně blond.“

Ingrid si odfrkla. Nesnesitelný chlap. „Nemyslím, že by sis měl dělat starosti zrovna o Martinu hygienu.“

„Jen o její vaření?“

Je fakt, že v tom právě tkvěl ten problém. Celá situace se vyhrotila poté, co mu Marta uvařila – obyčejné kuře s brokolicí. Zeptala se ho, jak mu chutná, a on ledabyle popadl talíř, vyšel ven, vyklopil ho do sněhu a volal někomu jménem Obehang. „Na, Obehangu, dej si.“ Šokované Martě pak řekl do tváře: „To je krysa, děsně otravná, trochu jako ty. Ale na rozdíl od tebe, jeho můžu zabít.“ Ukázal prstem na její večeri. „Takže děkuju, tohle už se o to určitě postará.“

To byla ta chvíle, kdy Marta dala výpověď.

Ingrid zacukaly koutky, ale ovládla se, stejně jako ve chvíli, kdy jí to sestřenice vyprávěla, třebaže Marta se mohla smíchy potřhat, když Ingrid navrhla, že ji vystřídá.

„Dožiju se někdy dne, kdy přiznáš, že ses spletl?“ zeptala se ted' Jürgena.

„Nejspíš ne,“ připustil, a i jemu se na rtech jakoby mihl přízrak úsměvu.

Když se u něj včera zastavila poprvé, vydržela neuvěřitelných třicet minut. Připadalo jí to jako celá věčnost. Podařilo se jí umýt jeden hrnek, zamést část podlahy, rozpustit trochu sněhu na vodu a pověsit mu kabát na věšák z druhé strany dveří, přičemž on se ji snažil umořit svými zuřivými litaniemi a kázáním. Nakonec po ní hodil svoji těžkou holínku a řekl jí, ať sakra vypadne z jeho baráku. Na stěně ji doteď pálila malá modřina.

Mnohem víc než modřina ji ale bolely nadávky, kterými ji častoval. Ještě teď. Celý včerejší večer se snažila sama sebe přesvědčit, že by se měla vzdát svého snu o tom, že se přestěhuje zpátky do malé osady na divokém severu Švédska, kde vyrostla. Populace Stjärny ve Västernorrlandském regionu čítala pouhých padesát osob. Seděla a přemýšlela, jestli to od ní nebyla pitomost a zda by se neměla vrátit do svého šedého bytečku v Malmö, který v posledních deseti letech nazývala domovem. Kde měla svoje jistoty a dobrou práci jako účetní. Život to byl pohodlný, ale také nudný.

Zato tady se žilo pomalejším tempem, jinak to nešlo – široko daleko nebyl po ruce supermarket, všechno vyžadovalo čas a přípravu, ale možná právě proto se život zdál zároveň bohatší.

Kdyby se vrátila do svého bezpečí, nepomohlo by to ani jednomu z nich. Ať se mu to líbilo, nebo ne, potřeboval ji. Mysl měl povětšinou stále ještě jasnou, ale už se v ní objevovaly trhliny. A pokud ji k sobě nepustí, možná se bude muset přesunout někam, kde o něj budou pečovat dvacet čtyři hodin denně. Ingrid byla jeho poslední

naděje a na rozdíl od ostatních pomocníků, které od sebe za poslední měsíce odehnal, ona by o hodně přišla, kdyby to vzdala. Potřebovala, aby to fungovalo. Odmalička snila o tom, že se do tohoto odlehlého kraje vrátí. Tohle byla její šance. Nemusel mít radost z toho, že tu je a dohlíží na něj, a nemuseli spolu vycházet. Jediné, co se po ní vyžadovalo, bylo, aby se ujistila, že je naživu, že jí a že jeho chata přes noc neshořela na popel. Marta ať si o tom myslí, co chce, ale Ingrid tohle zvládne, i když si přitom vyslechne každou nadávku z jeho slovníku.

Semkla čelisti a stáhla si z promrzlých rukou palčáky. Vlněnou čepici si nechala – na to, aby si ji svlékla, byla příliš velká zima.

„Připravím nám snídani a potom...“ Nemohla si pomoci, očima těkala po místnosti a přála si – rozhodně ne poprvé –, aby si stařík nevybral takhle prostý život, bez tekoucí vody a elektřiny. Pak řekla: „Rozpustím sníh a dáš si koupel.“

Dočkala se tirády nadávek.

Ingrid zrudly uši. Nebyla zvyklá, že s ní někdo takhle mluví – nejradši ze všeho by mu to pěkně vrátila zpátky. Místo toho na něj ale zostra pohlédla, založila si ruce na hrudi a vyčetla mu: „Nechals vyhasnout kamna.“

Tady na severu Švédska, kde jsou zimy mrazivé a teploty mohou klesnout až na minus čtyřicet, může taková chyba stát člověka život.

Když to vyslovila, splaskl jako starý balón. Scvrkl se a celý se nahrbil. Promnul si oči a povzdychl si. „Chtěl jsem to dřevo nechat trochu odležet. Hned ráno jsem se

chystal zajít do dřevníku pro nové, ale asi jsem usnul,“ řekl a zamračil se na prázdný stojan na dříví.

Ingrid nenamítla, že čekání na ráno by bylo k ničemu – v tuto roční dobu to neznamená, že bude větší světlo. Měla sto chutí mu říct, že přesně proto sem přišla včera – aby mu s takovými věcmi pomohla. Aby se stařík nemusel uprostřed noci trmácet k dřevníku a pak nazpátek s paletou dřeva naloženou na saních. Moc ráda by mu na to téma dala přednášku, ale místo toho jen sevřela rty, zatímco Jürgen hleděl do podlahy.

Od Narfiho bylo chytré, že si vybral právě tuto chvíli. Vycítil bezvýchodnost situace a pomalu se vydal ke staříkovi. Tomu se mírně rozzářily oči a pohladil ho svou těžkou rukou.

Pes to důstojně snášel, ale očima Ingrid upozornil, že za to v dohledné době očekává nějakou odměnu.

Ingrid nevěděla jistě, jestli to není optický klam, ale zdálo se jí, že staříkův hněv polevil. Nabídla mu tedy příměří.

„Kafe?“

„Jeden cukr,“ přijal. „*Tack*.“

Přikývla a zamířila ke kredenci, když vtom se postavil – staré kosti a klouby mu přitom vrzaly – a zavrtěl hlavou. „*Nej*, Inge, udělám ho já. Tvoje bych beztak nemohl dát ani psovi. Ty patoky, co ve městě vydávají za kafe,“ zamumlal, vklouzl do starých obnošených pantoflů a šoural se k plynovému vařiči, „ty bych nepil ani z legrace.“

Ingrid skryla úsměv nad zjištěním, že si pamatuje její dřívější život v Malmö. Po kávě a snídani vezme sáně

a doplní mu dříví z venkovní stodoly. Dobrovolně by se k tomu nepřiznal, ale tahle činnost pro něj byla čím dál náročnější, což byl nejspíš ten důvod, proč to odkládal. To a znepokojivý fakt, že zapomněl.

Jako starý gramofon, který začne hrát, až když ho natočíte klikou, se Jürgen pomalu proměňoval zpátky v toho muže, kterého znávala. Dnes mu zjevně pomohlo, že si Ingrid pamatoval.

Jako by jí četl myšlenky, zeptal se: „Proč máš na sobě Martinu čepici?“

„Tuhle?“ zeptala se a sáhla na limetkově zelenou beranici. „Ále, dala mi pár věcí – něco ‚praktičtějšího‘, když teď žiju tady. Znáš ji.“

Zavrčel a za tím zavrčením se skrývala celá škála významů. Potom pokrčil rameny a dodal: „No, to má pravdu.“ Znovu se podíval na čepici a znechuceně ohrnul ret. „Ale jeden taky může být praktický až moc.“ A od muže, který vlastnil doslova tři košile, to už něco znamenalo. Nato zas pokrčila rameny Ingrid. A koho to tady venku pohorší – soby? Ti se taky starají hlavně o to, udržet se v teple.

Jürgen sundal dva hnědé keramické hrnky pověšené na háčku na kredenci a do konvice nalil vodu z kanystru na lince. Byla to voda ze sněhu, který včera rozpustila Ingrid.

Tak proto si ji spletl s Martou, uvědomila si, kvůli té čepici. Stejně věděla, že to nebylo jen tím. Ať už tvrdil, co chtěl. Byla tu dost dlouho na to, aby si stihl uvědomit, kdo je... přesto jí to teď jistým způsobem dávalo smysl.

„Na – tohle je pořádné kafe,“ pronesl a podal jí hrnek s temně černou tekutinou.

To jeho „pořádné“ kafe byla levná směska ze supermarketu. Tak silné, že by Ingrid neudivilo, kdyby se v něm roztavila lžička.

„Tack,“ řekla, foukala do něj a pak se napila. Popravdě, nebylo vůbec špatné.

„Mohla bych tě pak trochu ostříhat, co říkáš?“ navrhla a očima si měřila jeho dlouhé šedé vlasy.

Modré oči mu zajiskřily. „Jedině pokud chceš, abych si tě přehnul přes koleno, Inge. Už když jsi byla malá, říkal jsem si, že potřebuješ pravidelný výprask, aby z tebe nevyrostl někdo s hloupými nápady.“

Potlačila úsměv. „Já si pamatuju, že jsi tátovi říkal, že malé holky bijí jen kriminálníci.“

„Pche,“ vyhrkl, hlasitě si srkl kávy a potěšeně mlaskl. „Já jsem byl vždycky zastánce výchovy pevnou rukou. Tvému tátovi bych řekl, aby tě mlátil ještě třikrát tolik,“ dušoval se, mrkl na ni a zvedl nataženou dlaň jako ninja. „Tamty pitomosti musel říkat tvůj druhý děda.“

Pobaveně jí zacukaly koutky. Oba věděli, že měla vždycky jen jednoho – což bylo víc než dost. „Asi máš pravdu.“

Kamna vyfukovala kouř do zasněženého lesa, šedivé nebe se s postupujícím ránem barvilo do podmračené modré a staříkova tuhá skořápka se postupně drolila, až Ingrid zahlédla člověka, kterého v dětství zbožňovala – jako když po dlouhé šedivé zimě vyše slunce vzácný

první paprsek. Pomohl jí s úklidem kuchyně, zametl podlahu a pověsil kabáty a pak si mlčky pochutnali na žitném chlebu s nakládačkami a tvarohem.

Poté zašla do stodoly, aby naplnila pevné nákupní tašky nasekaným dřevem, které nasušil loni v létě. Ulevilo se jí při pohledu na velkou zásobu odleželých polen, která mu vydrží po zbytek chladného období. To byl jeden z důvodů, proč si o něj rodina dělala starosti – přežití je v této oblasti nelehká věc. A ještě těžší to je, pokud jste jako Jürgen Anderson a chcete žít prostě – neměl jinou možnost, jak si doma zatopit. Žádná elektřina, kterou by zapnul cvaknutím vypínače, žádné ústřední topení. Kdyby mu došlo dřevo, mohlo by ho to stát život.

Byla to těžká práce a i v mrazivém vzduchu se Ingrid pěkně zapotila, ale když se vrátila do chaty, vyskládala dříví a zatopila, netrvalo dlouho a mohla si konečně svléknout svrchní vrstvy oblečení.

Příští úkol, který ji čekal, bylo nasbírat několik kbelíků sněhu k roztopení na vodu, aby mohla doplnit vodu do sudu a taky na jeho koupel. Potom spolu z pohodlí chaty pozorovali venkovní svět, jak světla ubývá a jak v tuto vzácnou denní hodinu, tak drahocennou a pomíjivou, lesem procházejí srny.

Věci nabraly jiný směr, když trvala na tom, aby se vykoupal. Stihla mu jen stáhnout košili, když jiskřičky v jeho očích začaly pohasínat stejně jako to slunce za okny, znovu se dal do klení a pleskal ji přes ruce a paže, až to bolelo. Kousla se do rtu, v očích ji pálily slzy. Nebyla připravená na to, jak bolestná bude chvíle, kdy zase

zapomene. Ne že by jí ohledně jeho stavu něco nalhávali. Z jejich kdysi tak dobrotivého poustevníka se stal zatrpklý a zlý člověk. To pro ni bylo hořké sousto.

„Dědo, prosím tě, uklidni se. Potřebuješ se vykoupat. Už začínáš smrdět.“

„Já nesmrdím!“ zvolal pobouřeně.

Povzdechla si, zvedla jeho košili a přistrčila mu ji k nosu.

Zavrtěl hlavou jako pes, vytrhl jí košili z rukou a odhodil na zem. „Nech toho, Marto! Já tě tu nechci, nikoho nepotřebuju, rozumíš? Vypadni odsud!“

Narfi se rozštěkal a Jürgen byl najednou jako omráčený.

„Bjørne?“ vyhrkl, natáhl k psovi ruku a jeho vztek se na okamžik vytratil.

„Narfi,“ připomněla mu. „A jestli chceš, abych odešla, je to jednoduché – vlez si do vany a namydli se.“ S těmi slovy mu podala domácí mýdlo s citrónovou verbenou z farmářského obchůdku asi půl hodiny cesty odtud. „Já se otočím.“

Z toho důvodu neviděla, jak kopl do kovové vany, kterou dvacet minut plnila kouřící vodou. Ta se teď vyvalila na podlahu a v plné síle ji zasáhla do lýtek. Otočila se a začala na něj ječet. On stál polonahý v rohu a chechtal se. Zničehonic měl tenký hlásek jako malý kluk.

„Kdybys viděla, jak se tváříš, *Küken*. To je ještě lepší, než když jsme ukradli loďku starému Polgovi!“ Založila si ruce na prsou a on se dál hihňal. „No tak, Asto, odkdy nerozumíš vtipu?“

„Jsem Ingrid,“ odsekla. „A není to vtipné – plnila jsem ti ji celou věčnost.“ Nemohla mu mít za zlé, že se mu pletou jména. Ale v tu chvíli s ním nedokázala zrovna soucítit. Pořád smrděl a připravit mu koupel jí trvalo tak dlouho. Povzdychla si a potom se odebrala pro hadry a mop, aby to uklidila.

Následně vyšla po schodech nahoru pro novou košili a tepláky a ty mu vrazila do náruče. „Tohle si obleč,“ poručila mu a dala tím jasně najevo, že se s ním nebude dohadovat. Byla příliš vzteklá na to, aby ji udivilo, že poslechl. Pak sebrala jeho staré špinavé oblečení, které se chystala vzít do své chatky na vyprání. „Když chceš smrdět, tak si posluž,“ procedila skrz zuby a rozladěně si uvědomila, že se chová úplně jako Marta, ale nemohla si pomoci.

Svlékla se ze svých promočených oteplovacích kalhot. „Na cestu domů si půjčím nějaké tvoje kalhoty.“ Střelila po něm přísným pohledem. V jednom se od své sestřence lišila. Zatímco ta dštila oheň a síru, Ingrid byla jako kamzík – drobná a zdánlivě mírná, ale tvrdohlavá jako mezek a pod tlakem připravená použít rohy. „Zítرا ráno ti je donesu, takže bych ti doporučila, aby ses mezitím vzpamatoval.“ Najednou pocítila osten studu, který se mísil se vztekem, uvědomila si, že děda nemůže za to, že je popletený, a zněžněla. „Budeš v pohodě? Máš co jíst?“

Obrátil oči v sloup. „Já jsem v pořádku. Nemusíš se o mě starat – moje spodky jsou starší než ty.“

Zabodla do něj pohled. „Nezapomeň přikládat do kamen.“

Přikrčila se, když po ní hodil pantofel. Pak hvízdla a Narfi ji následoval ven.

Kilometr a půl se plahočila po pás vysokým sněhem, a teprve když se ocitla ve své malé chatce – jedné z pouhých jedenácti v jejích osadě, rozptýlených kolem rozsáhlého jezera a v lese –, uvědomila si, že nemluvil švédsky.

Mluvil německy.

KAPITOLA DRUHÁ

Nazval ji *Küken* – ptáček. To slovo se jí převalovalo v hlavě jako ostrý kamínek v botě, který nepříjemně bodá a nedovolí myslet na nic jiného.

Ingrid si nevšimla, v které chvíli přepnul do jiné řeči. Skoro deset let tím jazykem mluvila doma, takže to pro ni bylo něco tak samozřejmého, jako když po dlouhém dni v kanceláři vstoupí do bytu a zuje si boty – její přítel Ben byl Němec. Expřítel, musela si s bolestí připomenout. Za ty roky se pro ni němčina stala přirozeností, ale pro dědu přirozená nebyla. Ani zdaleka. Když se kdysi dozvěděl, že se začala německy učit, rozzuřil se tak, až se bála, že ji uhodí.

Byla to dávná vzpomínka, ale emoce, které tehdy cítila, byly pořád ostré jako nůž. Byla to jedna z těch vzpomínek, které když se člověku jednou začas vybaví, pokaždé po sobě zanechají čerstvou ranku. Ingrid byla ještě malá

a tehdy ve Stjärně žili – to bylo předtím, než se s rodiči odstěhovali do města, protože tam táta dostal novou práci. Jednoho dne děda přišel do jejich chaty a slyšel ji procvičovat německé fráze. Bylo jí devět a chtěla překvapit svoji novou kamarádku Suzie, která se s rodinou přistěhovala do jejich vesnice. Ingrid jí chtěla pomoci, protože Suzie ještě neuměla švédsky. Ostatní děti si z ní kvůli tomu pořád utahovaly a ona tím pochopitelně trpěla. Když se jednou máma cestou z práce v mlékárně – čtyřicet minut od domova – zastavila v knihkupectví a koupila jí použité švédsko-německé knihy a kazety, byla nadšením bez sebe. Učila se každou volnou chvíli. Ráda seděla před krbem a hrála si na to, že spolu dřevěná zvířátka, která jí děda za všechny ty roky vyřezal, vedou rozhovory.

„Guten Morgen, mein Name ist Ingrid. Wie geht's?“

Zničehonic uslyšela prudký přiškrcený výkřik, a když zděšeně vzhledla, uviděla svého milovaného dědu, který byl ve tváři úplně popelavý, jako by z něj neviditelnou trubicou vytekla veškerá krev. Pak se na ni náhle vrhl, oči mu plály a prsty měl zkroucené jako drápy. Dřevěná zvířátka jí vypadla z rukou, s klepnutím dopadla na podlahu a Ingrid vyjekla.

Útroby se jí sevřely strachem, vůbec ho nepoznávala. Drsně ji popadl za paži, přitáhl k sobě a s tváří těsně u její na ni odkrvenými rty zavřeštěl: „DOST! Okamžitě toho nech! Slyšelas? TO NEDOVOLÍM!“

Lapala po dechu, horké slzy se jí po tvářích proudem řinuly dolů do dolíku pod krkem a šokem se celá třásla.

Takhle se k ní ještě nikdy nezachoval. Jeho paže jí vždycky nabízely vřelá objetí, škrábavá tvář byla samý úsměv. Jeho šikovné ruce jí ukazovaly, co neznala, pomáhaly jí navléknout další svetr nebo jí pro radost vyřezávaly dřevěné zvířátko – tohle nikdy. Ještě nikdy je nepoužil k tomu, aby jí ublížil.

Polykala naprázdno a mozek jí pracoval na plné obrátky ve snaze přijít na nějaké vysvětlení. S ničím nepřicházel. Nechápala to. Co jen mohla provést?

Blížil se k nim spěšný dusot těžkých bot po dřevěné podlaze a pak už do pokoje vtrhl její otec, kterého přivolal Jürgenův křik a Ingridiny hlasité vzlyky. „Co se to tu děje? Proč ji takhle držíš?“

Jürgen se na něj otočil, v očích vztek, a když našel nový cíl, na který se zaměřit, konečně pustil ze sevření Ingridinu ruku. Jeho prsty tam zanechaly bílé, rudě olemované otlačeniny. „Přistihl jsem ji tu, jak... mluví... mluví...“ Zarázil se, neschopen to slovo přenést přes rty.

Ingridin otec na něj nevěřícně zíral, jeho hněv na sebe nenechal dlouho čekat. „*Jak mluví?*“ zavrtěl hlavou a zmateně si Jürgena měřil. „Je to malá holčička, Jürgene, děti říkají... někdy říkají, co by neměly. Co se stalo?“ zeptal se Ingrid, která si mnula paži a mezi vzlyky popadala dech.

„Já... já nevím. Jenom jsem opakovala ta slova z kazety. Učila jsem se...“

Táta se zamračil. „Z kazety – z jaké kazety? Co ses učila?“

„Ně-německy,“ odpověděla štkavě a zhluboka nasávala do plic vzduch. „Chtě-chtěla jsem se to naučit kvůli

kamarádce Suzie – ona neumí švédsky, tak abych jí rozuměla. Co jsem provedla, tati?“

Tátovi se rozšířily zorničky. „Nic. Neprovedla jsi nic, dobře?“ Pak se s přísným výrazem ve tváři otočil na Jürgena. „O co ti jde, Jürgene?“

Jürgen ze svého neustoupil. „Já odmítám, aby v tomto domě mluvila tou řečí!“ běsnil.

Otec na něj vykulil oči a tvář se mu zkřivila náhlým hněvem. „Tohle je můj dům, Jürgene,“ připomněl mu hlasem tichým jako šepot. Ruce podél boků se mu sevřely v pěst. Popravdě jím ta scéna značně otrásla. Ingrid byla vždy oblíbenkyní tohoto starého poustevníka a s Jonnou často žertovali, že nebýt jejich dcery, vůbec by se s ním nevídali.

„Na ty tvoje předsudky tady není nikdo zvědavý. Nevidím důvod, proč by se nemohla učit cizí jazyk – nevymysleli ho nacisti a ti také nepředstavují veškeré německé obyvatelstvo, Jürgene. Nikdy dřív jsme se s tebou o to nepřeli, protože naše generace válku nezažila, ale nedovolím, abys Inge otravoval mysl takovými nesmysly. Vzpamatuj se – je to jenom malá holčička, která se snaží naučit jazyk své nové kamarádky.“

Jürgenův vztek pod vlivem tátových slov postupně vyprchal. Rudá mlha, kterou měl před očima, se vytratila a teď vypadal nesmírně zahanbeně. „Co ta ruka? Dobrý?“ zeptal se Ingrid.

Ingrid dál posmrkávala, ale přikývla.

„Já –“ Odkašlal si. „Inge, já... se moc omlouvám.“ Když to vyslovoval, jako by se hroutil sám do sebe, z výrazu

v jeho tváři ji bolelo u srdce. „Je to tím – víš, prostě –“ Zarázil se a pevně sevřel rty. Zhluboka se nadechl. „Nevím, co to do mě vjelo, prosím, nezlob se,“ řekl, jeho pohled se přesunul od ní k jejímu otci, který se stále tvářil vážně, a zase zpátky k ní.

„Už bys měl jít, Jürgene.“

Přikývl. Ingrid se zdálo, jako by zničehonic zestárl. Nikdy dřív o něm jako o starém nepřemýšlela.

Znovu ho uviděli až za několik týdnů. Ingrid si nevzpomínala, jestli jí k tomu táta nebo máma řekli ještě něco dalšího, pamatovala si jen to, jak jí chyběl. Vyhlížela ho oknem jejich chaty, sledovala, jak podzimní vítr prohání poslední červenozlaté listí, jak přicházejí první mrazíky a proměňují brusinky a jiné bobule na šperky ojíňené krystalky ledu. Dívala se směrem k příjezdové cestě, jestli neuvidí jeho slamák a klátivou chůzi jeho dlouhých nohou, a přemýšlela, jestli ještě někdy přijde.

Když se konečně dočkala, na zemi už se usadil sníh, zima zasadila poslední úder a svým vítězstvím vše uzavřela do chladu, který měl trvat po mnoho následujících měsíců. Donesl jí novou dřevěnou figurku, medvídku, jehož vyřezal jen pro ni, stejně jako všechny ostatní. Byl to polární medvěd s vážnými smutnými očima a Ingrid na rozdíl od svých rodičů pochopila – nejspíš instinktivně –, co se jí snaží říct. Ten medvěd byl děda a to, že mluvila německy, v něm cosi probudilo.

Tím incidentem se něco nepatrně změnilo, zvláště pro jejího otce, který ji s Jürgenem nikdy nechtěl nechat

o samotě, i když u něj v následujících měsících, ba letech, už k žádnému dalšímu výbuchu nedošlo.

Německy se učila dál. Vlastně ji v tom podpořil táta, kterému se přičilo, aby mu někdo říkal, co má dělat ve svém vlastním domě. Ingrid tak ale už nikdy nepromluvila v dědově blízkosti. Všimla si čiré bolesti, která se za jeho výbuchem zlosti skrývala, a nechtěla mu ublížit, stejně jako věděla, že on nechtěl ublížit jí.

Když na to teď pomyslela, zatímco si pohrávala s telefonní šňůrou, zamračila se. Bylo pozdě, ale jak znala matčino ponocování, nejspíš byla ještě vzhůru a četla si. Krom toho Ingrid věděla jistě, že i ji by zajímalo, jak to s ním vypadá. Trápilo ji, že jsou od něj tak daleko, protože bydlí v Malmö.

Jonna to zvedla při druhém zazvonění. „To jsem já,“ řekla Ingrid, když uslyšela její hlas.

„Jak to šlo?“

„Dneska mě děda poznal.“

„Ach Ingrid,“ vyhrkla máma něžně. „Jsi v pohodě?“

Ingrid vypustila vzduch ze tváří. Nehodlala se kvůli tomu rozbrečet. Slíbila si – po tom, co se s Benem rozešli a ona se rozhodla převzít péči o Jürgena –, že se nebude hroutit. Bude to dobrá věc, nový začátek. „Jo. Zvládnou ho.“

„Podle mě jsi asi jedna z mála lidí, kteří to dokážou,“ potvrdila máma. „Ale když toho na tebe bude moc, nebo se to bude zhoršovat, pak... to budeme muset přehodnotit.“

„Je to dobrý, vážně. Znáš dědu – částečně je to tou počínající demencí, ale taky je tu ta jeho hrdost. Prostě si

odmítá přiznat, že někdy zkrátka potřebuje pomoc,“ vzpomněla si na dříví na podpal. Věděla, že se mu obzvláště v zimních měsících zhoršuje artróza, což byl bezpochyby jeden z hlavních důvodů, proč si to dříví včas nenanosil.

„Ano, vždycky s ním byl kříž, když si myslel, že lidé strkají nos do jeho záležitostí.“

Ingrid přikývla. „To je fakt.“

„Mluvila jsi s jeho doktorem?“

„Jo, řekl mi to, co tobě – že je to uvnitř pořád on, jen teď potřebuje trochu péče.“ Zbytek už nezmínila a ani nemusela – matka už to věděla a samou starostí kvůli tomu v noci nespala. To nejmenší, co pro ni mohla Ingrid udělat, bylo poskytnout jí úlevu. Ona není jako Marta, nevzdá to s ním jen proto, že je to s ním těžké. Vzpomněla si na jeho vtípek se spodky a s úsměvem na rtech zavrtěla hlavou.

Doktor jí řekl, že jestli Jürgen hodlá dál žít tam, kde žije, dělá mu starosti jeho krátkodobá paměť. Po většinu času byl víceméně při smyslech a jeho dlouhodobá paměť byla v pořádku, ale jakmile začne zapomínat jíst, měli by uvažovat o tom, že by ho dali do pečovatelského domu. Jenomže Ingrid dědu znala. Kdyby na to došlo, dlouho by to nevydržel – na to byl až příliš tvrdohlavý, příliš nezávislý a až moc velký bručoun. Teď když má k ruce ji, může si alespoň dovolit ponechat jistou svobodu. Kéž by si to jenom uvědomoval...

Povzdechla si. Tím si bude lámat hlavu později, ale pro tuto chvíli jí ležela na srdci jeho nenadálá schopnost

hovořit jazykem, který údajně nenávidí. „To není jediný důvod, proč volám,“ nadnesla.

„Aha?“

„Mluvil německy.“

Matka se zprudka nadechla. „Německy?“

„Ano.“

Jonna se uchechtla, jako by si z ní Ingrid střílela. Odbyla ji: „Nesmysl.“

Ingrid si povzdychla. „Věř mi, mluvil německy – skoro jako rodilý mluvčí.“

„Cože, víš to jistě?“

„Naprosto. Natolik jsem si na ten jazyk za ty roky s Benem zvykla, že mi hned nedošlo, že mluví cizí řečí.“

Byla s ním skoro deset let. Skončilo to, když si uvědomili, že chtějí každý něco jiného. Kupříkladu ona monogamii... To byl jeden z důvodů, proč svůj život velmi dlouze a přísně zhodnotila, a nakonec se rozhodla přestěhovat zpět na sever Švédska – protože pokud to neudělá teď, kdy jindy? Až si najde jiného? Až se vdá? Usadí se? To všechno by to celé jenom znesnadnilo. Nikdy není ta nejvhodnější doba na to, změnit svůj život. Ale někdy nastanou chvíle, kdy má člověk pocit, že se mu život obrátil naruby natolik, že už zbývá jenom udělat ten finální krok. To se stalo, když se dozvěděla o dědově zhoršujícím se stavu. Matka to před ní tajila, protože věděla, jak ji sebral rozchod. Jakmile jí konečně řekla pravdu, rozhodnutí odjet na chatu rodičů a starat se o něj přišlo okamžitě. A přišlo v pravý čas, protože Marta nejen hodila ručník do ringu, ona ho spálila a popel zadupala do země.

Jonna přemítala: „Já... vždycky jsem si myslela, že děda němčinu nenávidí. Nikdy jsem tomu vlastně nerozuměla. Ale jednou, když ti bylo – kolik, osm nebo devět? – nevím, jestli si to pamatuješ. Když se do Stjärny přistěhovala tvoje kamarádka Suzie...“

„To víš, že si to pamatuju,“ řekla Ingrid. „To mi věř.“

Matka si povzdychla. „No, ano. Muselo to tebou hodně otrást. Táta říkal, že ho ještě nikdy takového neviděl. Tak vzteklého... úplně bez sebe. Ve snu by mě nenapadlo, že mluví německy – když si vezmu, jak reagoval pokaždé, když tu řeč slyšel.“

„Ani mě ne. Ale očividně ji ovládá.“

Na druhé straně linky se znovu ozval povzdech. „A co říkal?“

Ingrid se v duchu vrátila do té chvíle, kdy připravovala koupel. Změnil se mu hlas. „Jako by byl malý kluk. Mluvil o nějaké lodi a říkal mi *Küken* – ptáčku. Neříkával tak třeba kdysi tobě?“

„Ne, to nikdy,“ vydechla matka.

Ingrid se zamračila. „Třeba se musel německy učit proti své vůli – ve škole, nebo později za války? Víím, že Švédsko bylo neutrální země, ale panoval tu přece strach, že i tady dojde k okupaci jako v Norsku a Dánsku, ne?“

„To ano. Mnoho mužů podstupovalo vojenský výcvik pro případ, že by k tomu došlo. To, že bylo Švédsko neutrální, neznamenalo, že tu život běžel, jako by se nic nedělo. Byla to doba plná strachu – lidé sledovali letadla a báli se, že cílem bombardování se stanou oni, poslouchali zprávy o tom, že se svět zbláznil, o masové perzekuci,

koncentračních táborech, hladu... Pamatuju si, že nám jeden učitel vyprávěl, že to byl pocit, jako by ve tvém domě byli lupiči a ty ses schovávala na půdě, ale oni přitom věděli, že tam jsi, a tobě nezbývalo než čekat, až vystoupají po schodech..."

Ingrid vydechla. To muselo být děsivé. Švédsko samozřejmě ve své neutralitě nebylo bez poskvrnky – muselo se snížit k ústupkům a za privilegium být neutrální zemí muselo Německu v lecčems vyhovět. Běžní občané si tedy mohli klást otázku, jestli jejich dohoda s nacisty není asi tak stejně „spolehlivá“ jako ta, kterou nacisté měli s Polskem předtím, než se o něj se Sověty rozdělili jako o sušenku.

„Z dětství si pamatuju, že nesnášel cokoli, co bylo v němčině – i zprávy. Pokud vešel do pokoje, když byla zrovna puštěná televize a někdo v ní mluvil německy, okamžitě odešel. Vždycky jsem si říkala, jestli se mu za války něco nestalo – něco, co způsobilo tak silnou reakci, ale on o tom samozřejmě nikdy nemluvil.“

„Já vím.“ Když byla Ingrid malá, sama na tu jeho zeď narazila hned několikrát. Detaily z osobního života, se kterými se jí kdy svěřil, by dokázala spočítat na prstech jedné ruky.

Po krátké odmlce Jonna řekla: „Víš, že byl sirotek?“

Ingrid vykulila oči. „Cože?“ To netušila. „Ale jak by mohl – přece mi vyprávěl o rodičích! Určitě mi povídal o své matce. Byla Dánka, ne?“

„Teď mluvíš o Trine. To byla jeho teta.“

Ingrid zamrkala. „Teta?“